

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Ομάδα Γεωστρατηγικής και Τεχνολογίας
ΚΕΑΜ

Βιολογική τρομοκρατία και βιολογικός πόλεμος:

Αναδυόμενες απειλές της διεθνούς
ασφάλειας

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΙΑΝΝΑΚΗ

Απρίλιος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Εισαγωγή
- II. Μέρος πρώτο:
 - Ορισμοί
 - Μέτρα αντιμετώπισης
- III. Μέρος δεύτερο:
 - Ιστορικά παραδείγματα
 - Σύγχρονα παραδείγματα
- IV. Συμπεράσματα
- V. Βιβλιογραφία

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προβληματική της συγκεκριμένης εργασίας αναφέρεται στο φαινόμενο του βιολογικού πολέμου, καθώς και της βιολογικής τρομοκρατίας, ως απειλητικές μορφές απέναντι στην διεθνή ασφάλεια. Η ανάλυση και οι πηγές προσεγγίζουν ορισμούς των βασικότερων εννοιών και αφορούν γεγονότα, όπου παρουσιάζονται οι εν λόγω μέθοδοι.

Είναι γεγονός, πως η ύπαρξη μίας σχετικής ισορροπίας στον συσχετισμό δυνάμεων στο διεθνές σύστημα, εξυπηρετεί την διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας. Οι διακρατικές σχέσεις ωστόσο δεν παραμένουν αμετάβλητες. Αντιθέτως χαρακτηρίζονται από μία συνεχή ανταγωνιστική πάλη για επικράτηση κι εξυπηρέτηση των βαθύτερων κρατικών συμφερόντων. Η εμφάνιση ενός κενού στο διεθνές σύστημα δίνει την ώθηση για την διαμόρφωση μίας νέας τάξης πραγμάτων. (Μπόση, 2018) Οι μεταβολές ωστόσο σε ένα άναρχο σύστημα επιτυγχάνονται κατά κύριο λόγο μέσω της χρήσης βίαιων μεθόδων.

Η ανασφάλεια διακατέχει τους διεθνείς δρώντες, οι οποίοι έρχονται συνεχώς αντιμέτωποι με νέες και εξελιγμένες μορφές βίας. Σε αρκετές περιπτώσεις οι ασύμμετρες αυτές απειλές διενεργούνται από νέους παίκτες που ανήκουν στην κατηγορία των μη κρατικών δρώντων. Οι πηγές ανασφάλειας επεκτείνονται σε διαφορετικά είδη, και αφορούν ακόμη είτε την διατροφική αλυσίδα είτε το περιβάλλον, βλάπτοντας τον ανθρώπινο πληθυσμό. Υβριδικές μορφές πολέμου απειλούν την ασφάλεια μεμονωμένων κρατών ή ακόμη και πλήθος αυτών, δεδομένου της μεταδοτικότητας της δράσης τους.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι συνεχόμενες επιστημονικές ανακαλύψεις ανοίγουν τον δρόμο στην δημιουργία νέων όπλων, εξασφαλίζοντας ελάχιστο κόστος και βέλτιστη απόδοση. Τα γεγονότα που σημειώθηκαν στις αρχές του 21^{ου} αιώνα έκαναν κατανοητή την ανάγκη μελέτης και αντιμετώπισης ομάδων και οργανώσεων αντιφρονούντων που, παρά την μη κρατική υπόστασή τους, διαθέτουν την δύναμη να πλήξουν ακόμη και μία υπερδύναμη, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Σε μία συνεχώς μεταβαλλόμενη διεθνή σκακιέρα, όπου εισάγονται νέοι παίκτες και στρατηγικές, απαιτείται προσαρμοστικότητα στις νέες συνθήκες για την επικράτηση του ισχυρότερου.

Η παραγωγή και χρήση βιολογικών όπλων από αναθεωρητικές δυνάμεις με σκοπό να απειλήσουν την ζωή εκατοντάδων πολιτών και τον κίνδυνο της ανεξέλεγκτης εξάπλωσης τους, οφείλει να επαναπροσδιορίσει τις πολιτικές απόψεις γύρω από την έννοια της ασφάλειας. Η ίδια η βιβλιογραφία διακρίνει τις έννοιες biosecurity και biosafety, με την πρώτη να περιλαμβάνει την ασφάλεια πολιτών από εσκεμμένες βιολογικές απειλές και την δεύτερη να αναφέρεται σε περιπτώσεις ατυχημάτων και φυσικών αιτιών.

II. ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

i. Ορισμοί εννοιών

Προκειμένου να κατανοήσουμε σε βάθος την επικινδυνότητα των συγκεκριμένων απειλών κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία αναφορά στις έννοιες και τα χαρακτηριστικά τους.

Τα είδη του πολέμου ποικίλουν, εμπλουτίζοντας την έννοια με νέα χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις. Ο βιολογικός πόλεμος εν προκειμένω αναφέρεται στην χρήση βιολογικών όπλων με απώτερο σκοπό την επίτευξη πολιτικών στόχων. Σύμφωνα με τα δεδομένα του Οργανισμού Παγκόσμιας Υγείας, βιολογικά όπλα ορίζονται μικροοργανισμοί όπως οι ιοί, τοξίνες και βακτήρια, η παραγωγή και μετάδοση των οποίων πραγματοποιείται ηθελημένα σε ζωικούς οργανισμούς, ανθρώπους, ζώα, φυτά.

Η συγκεκριμένη ομάδα όπλων μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία των όπλων μαζικής καταστροφής, όπου συμπεριλαμβάνονται τα χημικά, πυρηνικά και ραδιενεργά όπλα (World Health Organization). Παρότι τα όπλα μαζικής καταστροφής αφορούν κυρίως τα οπλικά συστήματα και των έλεγχο των πυρηνικών, τα βιολογικά όπλα συγκαταλέγονται ανάμεσα σε αυτά εξαιτίας της επικινδυνότητας εξάπλωσης τους σε παγκόσμιο επίπεδο, προκαλώντας την εκδήλωση μίας επιδημίας.

Η χρήση βιολογικών όπλων ενδέχεται να αποκρίνεται ακόμα και σε τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες ενστερνίζονται σταθερά ιδεολογικά στοιχεία και πρακτικές, τα οποία ωστόσο συνεχώς εξελίσσονται χάρη στις τεχνολογικές βελτιώσεις. (Μπόση, 2018) Πρόκειται επομένως για την απειλή ή την πραγματική χρήση βιολογικών παραγόντων με σκοπό την επιβολή, τόσο σε κυβερνήσεις όσο και στον ευρύτερο πληθυσμό, θρησκευτικών και πολιτικών ιδεών. Η διεξαγωγή βιολογικών πολέμων, ακόμη και υπό αυτήν την βάση, θέτει στο επίκεντρο των επιθέσεων την κυβέρνηση, αλλά και τις στρατιωτικές δυνάμεις. Χαρακτηριστικό ιστορικό παράδειγμα αποτελεί η δράση των ιαπωνικών δυνάμεων κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κατά κινεζικών πόλεων και η πραγματοποίηση πειραμάτων σε αιχμαλώτους πολέμου. (Watts, 2002)

Η στρατηγική αυτή επιλογή, από το επιτιθέμενο κράτος ή οργάνωση, αποσκοπεί στην παράλυση του κρατικού συστήματος, δημιουργώντας κράτη ευάλωτα, καταλύοντας την δυνατότητα υπεράσπισης του πληθυσμού, καθώς και της εδαφικής τους ακεραιότητας. Η συγκεκριμένη κίνηση «ματ» αφαιρεί από το κράτος την δυνατότητα αυτοάμυνας. Ο κίνδυνος επεκτείνεται περαιτέρω, αν αναλογιστεί κανείς τις περιπτώσεις βιολογικών ατυχημάτων, όπου η φύλαξη ή παραγωγή βιολογικών παραγόντων διαφεύγει της προσοχής των ιθυνόντων. (Μπόση, 2018) Ο ισχυρισμός αυτός μπορεί να επιβεβαιωθεί από το ατύχημα που προέκυψε το 1979 στην πόλη Σβερντόλφ της Σοβιετικής Ένωσης, όπου τουλάχιστον εκατό πολίτες έχασαν την ζωή τους εξαιτίας της διαφυγής μορίων άνθρακα από ρωσικό φυλάκιο βιολογικών όπλων. (Riedel, 2004)

Η πραγματική απειλή μπορεί να γίνει κατανοητή παρατηρώντας τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μορφής βίας. Τα σύνορα, τεχνητά ή φυσικά, δεν δύνανται να εμποδίσουν την εξάπλωση ενός ιού, σε αντίθεση με την περίπτωση της χημικής τρομοκρατίας, όπου υπάρχει η δυνατότητα σχετικού υπολογισμού της περιφέρειας

εξάπλωσης. Το χαμηλό κόστος παραγωγής και η ωφελιμιστική εκμετάλλευση καιρικών συνθηκών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών εντείνει την επικινδυνότητα της απειλής. Η δράση των βιολογικών όπλων θεωρείται αθόρυβη, καθώς μόνο όταν ο αριθμός των ασθενών αυξηθεί σημαντικά γίνονται αντιληπτά τα ύποπτα περιστατικά.

Η σημαντική αδυναμία εντοπισμού της δράσης των παραγώγων, είτε πρόκειται για εσκεμμένη είτε όχι, καθιστά την πρόληψη κι αντιμετώπισή τους εξαιρετικά δύσκολη. Τα συμπτώματα μίας κοινής γρίπης δυσχεραίνουν την έγκαιρη γνωμάτευση από το ιατρικό προσωπικό τους κράτους - θύματος. Η επιθυμία και υποχρέωση ακόμη παροχής βοήθειας πυροδοτεί την εξάπλωση των ασθενειών, καθώς είναι πιθανόν να μολυνθούν μέλη του ιατρικού προσωπικού.

Επιπρόσθετο στοιχείο μπορεί να χαρακτηριστεί και οι ψυχολογικές επιπτώσεις των περιστάσεων, με δεδομένο το αίσθημα του πανικού στην κοινωνική δομή και την πιθανή οικονομική κρίση που δύναται να επιφέρει στην αγορά μία διευρυμένη επιδημία. (Μπόση, 2018) Δεν αποτελεί έκπληξη πως η βιολογική τρομοκρατία θεωρείται πιο θανατηφόρα από τις χημικές επιθέσεις.

ii. Μέτρα αντιμετώπισης

Η ασύμμετρη απειλή επομένως μίας βιολογικής επίθεσης απαιτεί την συνεργασία της παγκόσμιας κοινότητας για την συγκράτηση εμφάνισης μίας επιδημίας, εξαιτίας επικίνδυνων παθογόνων παραγώγων. Οι υγειονομικές αρχές μίας χώρας, το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό δεν διαθέτει την απαραίτητη δύναμη για να επιτύχει τον σκοπό αυτό, δίχως την αρωγή ισχυρών διεθνών θεσμών. Μία πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ενός ισχυρού νομικού και θεσμικού πλαισίου, με στόχο τον περιορισμό παραγωγής και χρήσης βιολογικών παραγώγων με επιθετικούς σκοπούς, πραγματοποιήθηκε το 1925 με το Πρωτόκολλο της Γενεύης περί μη χρήσης βιολογικών και χημικών όπλων. (ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, 2013)

Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία ωστόσο δεν έτυχε θερμής υποδοχής από ισχυρά κράτη της περιόδου, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Σοβιετική Ένωση, η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ιαπωνία. Η ανάπτυξη των εθνικών προγραμμάτων βιολογικών όπλων συνεχίστηκε σε έναν σημαντικό αριθμό κρατών κατά τις δεκαετίες που ακολούθησαν. Σημείο σταθμός του αγώνα κατά της χρήσης βιολογικών όπλων δεν είναι άλλος από την δήλωση του Αμερικανού προέδρου Ρ.Νίξον, το 1969 περί λήξεως του εθνικού προγράμματος βιολογικού εξοπλισμού. Με την ένθερμη υποστήριξη μίας εκ των δύο υπερδυνάμεων της εποχής υπεγράφη το 1972 νέα συνθήκη, η οποία περιλάμβανε έστω και τυπικά την πλειοψηφία των κρατών, συμπεριλαμβανομένης και της Σοβιετικής Ένωσης.

Αντιφρονούντες του κινήματος περιορισμού χρήσης βιολογικών όπλων, εξακολουθούσαν να αποτελούν το Ισραήλ και η Αίγυπτος. (Shwartz, 2001) Τα συγκεκριμένα κράτη θεωρούσαν σημαντικό πολλαπλασιαστική ισχύος την κατοχή αυτού του είδους όπλων, με σκοπό αρχικά την προστασία τους από εχθρικά γειτονικά κράτη. Το Ισραήλ μάλιστα παρά την άρνηση επικύρωσης της συνθήκης, δεν δέχθηκε κριτική από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, καθώς η υπερδύναμη χρειαζόταν έναν σταθερό σύμμαχο αργότερα, κατά την διάρκεια του πολέμου του Κόλπου. (Calvocoressi, 2010) Επιπλέον, το 2001 ιδρύθηκε το Global Health Security Action Group, το οποίο απαρτίζουν τα Υπουργεία Υγείας του Καναδά, των Ηνωμένων

Πολιτειών της Αμερικής, της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Ιταλίας, της Ιαπωνίας και του Μεξικού. (Μπόση, 2018)

Η αντιμετώπιση μίας επικείμενης ή πραγματικής βιολογικής επίθεσης απαιτεί ακολούθως την επιβολή μέτρων πρόληψης. Η χορήγηση των κατάλληλων φαρμάκων, η έρευνα και μαζική παραγωγή των απαραίτητων εμβολίων είναι μερικά από τα πρακτικά ιατρικά ζητήματα. Ωστόσο, η πρόληψη και επιτυχημένη αντιμετώπιση των συνθηκών αυτών διευρύνεται και σε τομείς που απέχουν από την επιστήμη της ιατρικής. Η ορθή εκμετάλλευση της εξελισσόμενης τεχνολογίας προσφέρει σημαντικά οφέλη στην δημιουργία συσκευών εντοπισμού. Κρίσιμη κρίνεται ακόμη η εξειδίκευση τμημάτων των υπηρεσιών πληροφοριών στην έρευνα των συγκεκριμένων απειλών.

Παρότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών συνεχίζει να διχάζει, κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε σε κάθε περίπτωση την επικοινωνία των εμπειρογνομόνων, την εξακρίβωση στοιχείων και την έγκαιρη αντιμετώπιση πιθανού προβλήματος που θα ανέκυπτε. (Walsh, 2018) Οι πρακτικές αποτροπής επομένως μίας βιολογικής επίθεσης οφείλουν να απευθύνονται τόσο σε επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη βιοτεχνολογικών υποδομών όσο και στην συλλογή πληροφοριών, σχετικά με την ανάπτυξη και παραγωγή βιολογικών όπλων.

III. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Το χαμηλό κόστος παραγωγής βιολογικών όπλων καθιστά ιδιαίτερα επίφοβη την χρήση τους, ενώ για πολλά κράτη αποτελεί απάντηση στην αδυναμία τους για την ανάπτυξη ενός πυρηνικού προγράμματος. Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης ακόμα, έχει διευκολύνει την απόκτηση γνώσεων τρομοκρατικών οργανώσεων σχετικά με πόρους για την πρόκληση μικρότερων, αλλά φονικότερων επιθέσεων.

Ο βιολογικός πόλεμος αφήνει το στίγμα του εδώ και αιώνες. Σύμφωνα με ιστορικούς, η εσκεμμένη μόλυνση υδάτων και ατόμων με το μικρόβιο της πανώλης οδήγησε στην εξόντωση εχθρικών δυνάμεων. Τακτικές των Μογγόλων κατά τον 14^ο αιώνα, καθώς και ρώσικες πρακτικές ενάντια σε σουηδικές δυνάμεις τον 18^ο αιώνα επιβεβαιώνουν την θεωρία. Κατά το 1763 οι Βρετανοί αποικιοκράτες μόλυναν με παράγωγα της ευλογιάς Ινδιάνους, προκαλώντας την εμφάνιση μίας επιδημίας ανάμεσα στις κοινότητές τους. (ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, 2013)

Ο άνθρακας αποτελεί ένα αρκετό εύχρηστο συστατικό στην παραγωγή βιολογικών προγραμμάτων. Ως παράγωγος μπορεί να μείνει ενεργός για αρκετά έτη, εάν διατηρηθεί στην κατάλληλη θερμοκρασία. Σύμφωνα με τον βιοφυσικό Σ.Μπλόκ, παρότι στην σύγχρονη εποχή γνωρίζουμε ότι τέτοιες επιθέσεις μπορούν εύκολα να αποτραπούν, μέσω εμβολιασμών και την χορήγηση κατάλληλης ποσότητας πενικιλίνης, η εισπνοή μορίων άνθρακα μπορεί να επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στο αναπνευστικό ασθενών και να αποβεί μοιραία. (Shwartz, 2001) Κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Ιαπωνική αυτοκρατορία, όπως αναφέρθηκε ήδη, επιχείρησε την έκθεση χιλιάδων αιχμαλώτων πολέμου σε παθογόνα παράγωγα, όπως ο άνθρακας, η χολέρα και η πανώλη για πειραματικούς σκοπούς. Μαρτυρίες Ιαπώνων επιστημόνων αποκαλύπτουν ακριβώς την ύπαρξη τομέα του ιαπωνικού αυτοκρατορικού στρατού (unit 731) στην Μαντζουρία, ο οποίος λειτουργούσε με

σκοπό την μελέτη βιολογικών και χημικών όπλων και την διεξαγωγή πειραμάτων. Τα περισσότερα στοιχεία καταστράφηκαν με την ήττα της Ιαπωνίας στον πόλεμο, ενώ η αμερικανική κυβέρνηση πρόσφερε ασυλία στους κατηγορούμενους, με αντάλλαγμα τα αποτελέσματα των ιαπωνικών ερευνών. (Watts, 2002) Τα γεγονότα διαδραματίστηκαν την περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ της αποτυχημένης συνθήκης μη χρήσης βιολογικών όπλων και την μετέπειτα επιτυχημένη εξέλιξή της.

Παρόλα αυτά, ακόμη και μετά την συνθήκη του 1972 που προαναφέρθηκε, πολλές μεγάλες δυνάμεις διατήρησαν τα εξοπλιστικά προγράμματά στον τομέα. Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι δύο υπερδυνάμεις χρησιμοποίησαν την εμφάνιση νέων ασθενειών για την διαρροή ψευδών στοιχείων σχετικά με την εργαστηριακή κατασκευή τους. Ειδικότερα, την περίοδο εμφάνισης του ιού του AIDS, όσο ακόμη δεν ήταν ακριβή τα στοιχεία προέλευσης του, οι σοβιετικές δυνάμεις οργάνωσαν μία ολόκληρη προπαγανδιστική εκστρατεία κατά των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, κατηγορώντας την χώρα για την παραγωγή του ιού στις εργαστηριακές μονάδες του κράτους. Η καμπάνια διενεργήθηκε σε συνεργασία με τις μυστικές υπηρεσίες της Ανατολικής Γερμανίας και το κωδικό όνομα Infektion. (Boghardt, 2009) Μέσω της παραπληροφόρησης, οι Σοβιετικοί εκμεταλλεύτηκαν τον τρόπο που θα προκαλούσε η χρήση ενός θανατηφόρου ιού ως όπλο, θέλοντας να στρέψουν την κοινή γνώμη εναντίον των Αμερικανών αντιπάλων τους.

Ο απόηχος του Πολέμου του Κόλπου ακόμη, έφερε στο φως λεπτομέρειες που ενοχοποιούσαν το Ιράκ για παραβίαση της συνθήκης του 1972 και παραγωγή μορίων άνθρακα, καθώς και έρευνα πάνω σε πλήθος επικίνδυνων βιολογικών παραγώγων. (Shwartz, 2001). Ο Σαντάμ Χουσεΐν προσπάθησε να εξοπλίσει το Ιράκ με βιολογικά όπλα, έτσι ώστε να μπορέσει να αντικρούσει οποιαδήποτε πιθανή επίθεση αντιπάλων του, όπως η Σαουδική Αραβία, το Ισραήλ κι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Κατά αυτό τον τρόπο θα προχωρούσε επίσης και σε μία επίδειξη δύναμης στα κράτη της Μέσης Ανατολής. Οι πρώτες δοκιμές έγιναν σε ζωικούς οργανισμούς, ενώ μετέπειτα εξελίχθηκαν στην παραγωγή βιολογικών βομβών και βιολογικών κεφαλών. Παρόλα αυτά, μετά τον Πόλεμο του Κόλπου και την σταδιακή κατάρρευση της ιρακινής οικονομίας, οι προσπάθειες συνέχισης του βιολογικού προγράμματος μειώθηκαν. (Central Intelligence Agency, 2004)

Η χρήση βιολογικών όπλων όμως δεν παρατηρείται μόνο σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά ακόμη περισσότερο σε τρομοκρατικές επιθέσεις. Οι εξτρεμιστές τρομοκράτες εκμεταλλεύονται στο έπακρο τα όπλα που έχουν στην κατοχή τους. Με την χρήση βιολογικών όπλων μπορούν να αναπτύξουν ένα ισχυρό οπλοστάσιο σε σύντομο χρονικό διάστημα και να πετύχουν εύκολα τον διευρυμένο κοινωνικό πανικό και φόβο. Οι πληροφορίες που μπορούν να αντλήσουν εξτρεμιστικές οργανώσεις ακόμη και από το διαδίκτυο, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις, αυξάνουν τον κίνδυνο κατασκευής μιας «βρώμικης βόμβας», ικανής να μολύνει τον πληθυσμό με ασθένειες, όπως η ευλογιά, ο ιός έμπολα, ο μελιταίος πυρετός κ.α.

Το 1984, μέλη της ινδικής παραθρησκευτικής αίρεσης Rajneesh μόλυναν με σαλμονέλα προϊόντα εστιατορίων και κέντρων διασκέδασης στην περιοχή του Ορεγκον. Σκοπός της οργάνωσης ήταν να επηρεάσουν τις τοπικές εκλογές. (Μπόση, 2018) Ακολούθως, το 1995 σημειώθηκε τρομοκρατική επίθεση στο μετρό του Τόκιο από μέλη ιαπωνικής θρησκευτικής αίρεσης με αποτέλεσμα τον θάνατο δεκατριών πολιτών και την εισαγωγή σε νοσοκομείο δεκάδων ακόμη. (Shwartz, 2001) Όπως

αποδείχθηκε, μέλη της οργάνωσης είχαν επιχειρήσει άλλες τρεις αποτυχημένες προσπάθειες μόλυνσης του αστικού πληθυσμού, πριν την τελική τους επίθεση. (Riedel, 2004)

Στελέχη της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάιντα στο Αφγανιστάν έδειξαν σε διάφορες χρονικές περιόδους το ενδιαφέρον τους για την χρήση βιολογικών όπλων. Το 2001, έγιναν γνωστά σχέδια της οργάνωσης με κωδικό όνομα zabadi, το οποίο σημαίνει κομμένο γάλα, τα οποία αναφέρονταν σε δοκιμές βιολογικών και χημικών εξοπλισμών. (John Baylis, 2013) Το ίδιο έτος στάλθηκαν γράμματα εμποτισμένα σε άνθρακα σε γραφεία Αμερικανών πολιτικών, με αποτέλεσμα τον θάνατο δύο ανθρώπων, την νοσηλεία δεκάδων και την εκκένωση δημόσιων κτιρίων και τηλεοπτικών σταθμών. Όπως αποδείχθηκε αργότερα, ένοχος βρέθηκε ένας μικροβιολόγος που είχε εργαστεί σε βάση του αμερικανικού στρατού. Το 2004 βρέθηκαν σημαντικές ποσότητες της τοξίνης ρικίνης, σε διαμέρισμα στην βρετανική πρωτεύουσα από άτομα που συνδέονταν με την Αλ Κάιντα. (John Baylis, 2013)

Το 2009 εντοπίστηκαν σαράντα νεκροί, μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης, οι οποίοι είχαν μολυνθεί από βουβωνική πανώλη, σε σπήλαιο της Αλγερίας. (Μπόση, 2018) Εν συνεχεία, σύμφωνα με έρευνα της δημοσιογράφου D.Gaytandzhieva, Αμερικανοί επιστήμονες επιστρατεύθηκαν από το αμερικανικό Πεντάγωνο σε είκοσι πέντε κράτη της Ανατολής με σκοπό να αναπτύξουν την έρευνα τους σε θανατηφόρους ιούς, βακτήρια και τοξίνες. Το μυστικό πρόγραμμα δέχθηκε την χρηματοδότηση εκατομμυρίων δολαρίων, ενώ προσφέρει διπλωματική ασυλία στους εξειδικευμένους επιστήμονες για την ανεμπόδιστη εργασία τους. Σύμφωνα με πηγές της δημοσιογράφου, αμερικανικές μελέτες που έλαβαν χώρα σε εργαστήρια στην Γεωργία το 2014, ερευνούσαν την δράση βιολογικών παραγώγων μέσω της εσκεμμένης μόλυνσης εντόμων και τις πιθανότητες μετάδοσης ασθενειών στον ανθρώπινο πληθυσμό μέσω αυτών. (Jalalzai, 2020)

Επιπλέον, παρά την μυστικότητα του καθεστώτος της Βόρειας Κορέας, έρευνα αμερικανικού ινστιτούτου αποκαλύπτει πως το κράτος διαθέτει την δυνατότητα παραγωγής βιολογικών όπλων. Εντοπίζονται τουλάχιστον δέκα εγκαταστάσεις εργαστηρίων στο έδαφος της Βορείου Κορέας, όπου ερευνάται η δράση βιολογικών παραγώγων, όπως η πανώλη και ο αιμορραγικός πυρετός. (Emily Baumgaertner, 2019) Κατηγορίες αναφορικά με το βιολογικό πρόγραμμα της χώρας υπήρχαν ήδη από την περίοδο διακυβέρνησης του προέδρου G.Bush. (The Acronym Institute, 2002)

Ακόμη και η πανδημία που ακολούθησε την μετάδοση του κορονοϊού COVID-19 την περίοδο που διανύουμε, έχει αποδοθεί από τον ίδιο τον Αμερικανό πρόεδρο Ν.Τραμπ σε δράσεις της Κίνας. (Huang, 2020) Παρότι δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής στοιχεία που να ενοχοποιούν την Κομμουνιστική Δημοκρατία της Κίνας για την εσκεμμένη δημιουργία ενός νέου μικροβίου.

Οι θεωρίες αυτές έλαβαν μεγάλη απήχηση, δεδομένης της καθυστέρησης της κινεζικής πλευράς να απαντήσει για το μέγεθος της σοβαρότητας της κατάστασης. Τα ελλιπή μέτρα προστασίας όμως που παρατηρήθηκαν σε εργαστήρια και η απουσία υγειονομικών προτύπων στις αγορές κρεάτων και πουλερικών κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την πιθανή επανάληψη μίας παρόμοιας κρίσης. (Huang, 2020) Συγκεκριμένα, οι βελγικές υπηρεσίες πληροφοριών κάνουν λόγο για την

χρησιμοθηρική αντιμετώπιση του ιού από πολιτικές ομάδες της χώρας. Μέλη της ακροδεξιάς χρησιμοποιούν μέσα παραπληροφόρησης αναμεταδίδοντας ψευδείς ειδήσεις και στρέφονται εναντίον μουσουλμανικών κοινοτήτων. Παράλληλα, αναρχικές ομάδες και άτομα που ενστερνίζονται τις απόψεις τους, τάσσονται ενάντια στις κρατικές αρχές και μονάδες υγείας. (vsse.be, 2020) Τα γεγονότα όπως είναι επακόλουθο διχάζουν την κοινωνία, εφιστώντας την προσοχή όχι μόνο σε μία υγειονομική κρίση, αλλά και σε ένα μεγάλο κοινωνικό ρίσκο.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διεθνής ασφάλεια παραμένει αδιαμφισβήτητα μία από τις βασικότερες ανάγκες κρατών που επιθυμούν να διατηρήσουν την καθεστηκυία τάξη ως έχει. Μετά και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, κάθε μορφή έμπρακτης βίας έχει περιοριστεί. Παρότι ισχυρισμοί, όπως αυτός του Αμερικανού διεθνολόγου F.Fukuyama περί το τέλος της ιστορίας, μπορεί να φανούν δελεαστικοί, η ίδια η πραγματικότητα τους διαψεύδει. Ο διακρατικός ανταγωνισμός δεν εξαλείφθηκε. Αντιθέτως μάλιστα, νέες ομάδες, εθνικιστικές οργανώσεις και ευάλωτα κράτη έκαναν αισθητή την παρουσία τους από της αρχές του νέου αιώνα. Νέες μορφές βίας χρησιμοποιήθηκαν στον βωμό της εξάπλωσης ιδεολογιών και θρησκευτικών φρονημάτων.

Η ιδέα μπορεί να μην απέχει πολύ από πρακτικές του παρελθόντος. Η χρήση μολυσματικών εστιών με σκοπό την μετάδοση θανατηφόρων ασθενειών σε αντίπαλες στρατιές και πληθυσμούς παρατηρείται ήδη ανά τους αιώνες. Αυτό που πραγματικά αποτελεί αντικείμενο μελέτης είναι η εξέλιξη αυτών των μεθόδων μέχρι την σημερινή εποχή. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει δώσει την ευκαιρία σε ανεκπαιδευτες ομάδες την δυνατότητα δημιουργίας όπλων, ικανών να πλήξουν ανεπανόρθωτα ολόκληρα κράτη. Η επικινδυνότητα μεταδοτικότητας ιών, βακτηριών και τοξινών δεν γνωρίζει σύνορα, καθιστώντας αβέβαιη την εξάπλωση αυτών και ακολούθως την συγκράτησή τους.

Ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης στις σύγχρονες απειλές, όπως η τρομοκρατία και οι πανδημίες, επηρεάζουν δυναμικά την εξέλιξη της έννοιας της ανθρώπινης ασφάλειας, πέρα από την εθνική ασφάλεια κρατών. Υπό αυτή την έννοια οι απειλές επεκτείνονται από τις βίαιες συγκρούσεις και αναφέρονται σε μη βίαιους παράγοντες, όπως οι ασθένειες. Παρότι η χρήση βιολογικών όπλων δεν ενδείκνυται τόσο για στρατιωτικές επιχειρήσεις όσο για τρομοκρατικές επιθέσεις, αυτό δεν πρέπει να υποτιμά το πλήγμα που ενδέχεται να επιφέρουν. Μη κρατικοί δρώντες κυριαρχούν στις σύγχρονες πολεμικές συρράξεις. Μία γενικευμένη απειλή για την δράση βιολογικών όπλων μπορεί να προκαλέσει τεράστιο κύμα πανικού στην κοινωνία. Τα αναγκαστικά μέτρα που θα ληφθεί να λάβει το απειλούμενο κράτος, σε συνδυασμό με τον προκληθέντα τρόμο, θα αφήσουν το στίγμα τους και στην οικονομία.

Αν αναλογιστεί κανείς της οικονομική αλληλεξάρτηση των κρατών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, γίνεται αντιληπτό πως οι συνέπειες θα είναι βαρύτερες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η οικονομική ευημερία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της κρατικής ισχύος. Η παράλυση των αγορών, η αποδυνάμωση ισχυρών εθνικών οικονομιών θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην ισορροπία ισχύος των δυνάμεων. Τα κράτη οφείλουν να λάβουν σοβαρά την ύπαρξη κενών στην εθνική τους ασφάλεια, όσον αφορά την πιθανότητα μίας βιολογικής επίθεσης. Η λήψη των κατάλληλων μέτρων, η συνεχής επαγρύπνηση και αναβάθμιση αυτών κρίνεται απαραίτητη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Boghardt, T. (2009). *Central Intelligence Agency*. Ανάκτηση 2020, από Operation INFEKTION: Soviet Bloc Intelligence and Its AIDS:
<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol53no4/pdf/U-%20Boghardt-AIDS-Made%20in%20the%20USA-17Dec.pdf>
- Calvocoressi, P. (2010). *Η διεθνής πολιτική μετά το 1945: τόμος Α*. Αθήνα: ΤΟΥΡΙΚΗ.
Central Intelligence Agency. (2004). Ανάκτηση 2020, από The Biological Warfare (BW) program was born of the Iraqi Intelligence Service (IIS):
https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004/chap6.html#sect3
- Emily Baumgaertner, W. J. (2019, Ιανουάριος 15). *The Guardian*. Ανάκτηση 2020, από North Korea's Less-Known Military Threat: Biological Weapons:
<https://www.nytimes.com/2019/01/15/science/north-korea-biological-weapons.html>
- ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA*. (2013). Ανάκτηση Μάρτιος 2020, από Biological weapon: <https://www.britannica.com/technology/biological-weapon/Biological-weapons-in-history>
- Huang, Y. (2020, Μάρτιος 05). *Foreign Affairs*. Ανάκτηση Μάρτιος 2020, από U.S.-Chinese Distrust Is Inviting Dangerous Coronavirus Conspiracy Theories:
<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-03-05/us-chinese-distrust-inviting-dangerous-coronavirus-conspiracy>
- Jalalzai, M. K. (2020, Μάρτιος 31). *RIEAS*. Ανάκτηση από The Prospect of Biological Terrorism: The Threat of Pathogen, Biting:
<https://www.rieas.gr/images/editorial/biological99x.pdf>
- John Baylis, S. S. (2013). *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Επίκεντρο.
- Riedel, S. (2004). *US National Library of Medicine*. Ανάκτηση 2020, από Biological warfare and bioterrorism: a historical review:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1200679/>
- Shwartz, M. (2001). *Biological warfare: an emerging threat in the 21st century*. Stanford University.
- The Acronym Institute*. (2002). Ανάκτηση 2020, από John Bolton Speech on North Korea: <http://www.acronym.org.uk/old/archive/docs/0208/doc04.htm>
- vsse.be*. (2020, Απρίλιος). Ανάκτηση Απρίλιος 2020, από Le danger caché:
<https://vsse.be/sites/default/files/corona-fr-bat-2.pdf>
- Walsh, P. F. (2018). *Intelligence, Biosecurity and Bioterrorism*. Palgrave Macmillan UK.
- Watts, J. (2002, Αύγουστος 28). *The Guardian*. Ανάκτηση 2020, από Japan guilty of germ warfare against thousands of Chinese:
<https://www.theguardian.com/world/2002/aug/28/artsandhumanities.japan>
- World Health Organization*. (n.d.). Ανάκτηση Μάρτιος 2020, από Biological weapons: https://www.who.int/health-topics/biological-weapons#tab=tab_1
- Κολιόπουλος, Κ. (2008). *Η στρατηγική σκέψη: από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Μπόση, Μ. (2018). *Οι όψεις της διεθνούς ασφάλειας*. Ποιότητα.